

Шуть В., асп.,
Киевский университет имени Бориса Гринченко

Изобличение имперского мышления через семиотические коды живописи, музыки, кинематографа (на материале эссеистики Юрия Андруховича)

Автором исследовано явление интерсемиотичности украинской эссеистики в сборнике Ю. Андруховича «Дьявол прячется в сыре». Проанализировано изобличение писателем имперского мышления через семиотические коды других искусств.

Ключевые слова: антиимперский дискурс, деконструкция, миф, каламбур, оксюморон.

Shut' V., postgraduate student
Borys Grynchenko University of Kyiv

Disclosure of imperial thinking through the semiotic codes of painting, music, cinema (on the material of Yuriy Andrukhovych's essays)

The author studied a phenomenon of intersemiotics of Ukrainian essays in a collected volume «Devil hides in cheese» by Yuriy Andrukhovych. The author analyzed the disclosure of imperial thinking through the semiotic codes of other arts.

Key words: anti-imperial discourse, deconstruction, myth, pun, oxymoron.

УДК 821.161.2+821.162.1]-1.09 Кленович

Щелкунова О., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ОБРАЗ УКРАЇНИ У ПОЕМІ СЕВАСТЯНА КЛЕНОВИЧА
«РОКСОЛАНІЯ»**

Стаття присвячена дослідженню ролі України у житті та творчості Кленовича. На основі автобіографічних відомостей розглянуто проблему національної приналежності письменника – зауважено на важливості недопущення однозначного сприйняття його як польського письменника.

Ключові слова: Україна, опис, оспівування, ушлявлення.

Образ України постає у творах багатьох письменників, починаючи з давнини і завершуючи сьогоднішнім. Кожен, хто аналізує або описує її, прагне донести до читача свої думки і погляди. Оцінка країни на діхронічному та синхронічному зрізах у різних авторів неоднозначна. Це залежить від їх світогляду, політичних, суспільних та етичних переконань. Темою нашого до-

слідження є образ України у поемі Севастьяна Кленовича «Роксоланія». Вона є цікавою не тільки тому, що йдеться про Батьківщину, а тому, що цей образ подає людина, яку називають представником польської літератури. Метою роботи є доведення факту неповторності України у творі, представлення його з авторських позицій.

Дослідження образу цієї теми дає можливість краще зрозуміти, як сприймали Україну у давні часи, зокрема в епоху Ренесансу, а також дискутувати з думками польських учених про Кленовича як неукраїнського письменника.

У творі автор хотів показати всю велич і красу України. Для цього він детально описує природу, села, міста, архітектуру, звичаї народу, його менталітет. Усі подані характеристики виключно позитивні, в окремих моментах ідеалізовані. Кленович не говорить про недоліки, а, навпаки, акцентує увагу на перевагах. Хочє вразити читача описом тієї краси, що характерна для України. Велика кількість описів та художніх тропів, що їх використовує автор, впливають на емоційне сприйняття твору. Розпочинається твір закликом до оспівування русів. Це свідчить про те, що Кленович усвідомлював значимість цього народу, заперечував меншовартість, неспроможність вести самостійну політику. Він вважав Україну гідною для уславлення. На нашу думку, це уславлення є наскрізною темою твору.

Після закликів про русів Кленович детально описує природу – один із компонентів, який має вагомий вплив на формування вражень і думок про країну, зокрема: ліси, землі, погодні умови, тварин, комах. Для підсилення впливу на читача автор використовує значну кількість епітетів (славні ліси, життєдайна вода, хмари густі тощо), зменшено-пестливі слова («Ніжні біліють берізки», «реве той бичок») [1, 248] тощо. Описуючи природу, не залишає без уваги і Русь, акцентуючи увагу на її славетності:

Скажемо спершу: ліси неосяжні займає Русь славна,

Ген до литовських угідь землі доходять її.

Часто думка про країну складається на основі вивчення та аналізу справ і життя корінного населення. Так, Севастьян Кленович не обходить увагою і цей момент, подаючи інформацію про основу господарства русів, їхні обов'язки. Жінка у русів зазвичай не доїть коров, цим займається дойниця; пастухи, окрім прямих обов'язків, виробляють сир; діти пастухів у школи не ходять, а вчать ся череду пасти в лісах. Такий опис свідчить про те, що жінки займалися хатніми справами, чоловіки були зорієнтовані на оберігання родини. Тобто, можемо бачити чітко вироблену схему життя, що відображає українські національні традиції.

Вищезгадані розповіді якнайвлучніше передають силу і красу української землі, адже слабка країна не може пишатися такою незайманою природою і

неперевершеними будівлями. Сам Кленович зазначає, що описує все доволі просто: «оспівував я ліси у співах простеньких», для читача це сприймається як дуже детальна і змістовна розповідь про ті складові, на основі яких можна зробити загальний висновок про образ України.

Після розповіді про природу Кленович подає опис і характеристику міст України. Першим представляється нашій увазі Львів. Це місто постає перед нами як серце України:

Львів, скрізь відомий, святий, руського роду краса,
Місто спокою мого...

Крім того, що автор звертає увагу на красу міста, також наголошує, що перебування у Львові надає змогу розслабитися і заспокоїтися. Кленович, як своєму другові, зичить Львову щастя. Він оспівує храми, називаючи їх прекрасними. Цей же епітет використовує для характеристики будівель: «Замки та брами усі, львівські прекрасні дома». Згадує і оборонні споруди: «...серед мурів надійних».

Друге місто, яке допомагає нам повністю уявити образ України, що створив Кленович, – Замостя. Щодо обсягу поданого тексту, то він подає менше опису, проте звертає більше уваги на історію створення міста. Кленович стверджує, що треба заглиблюватися у сиву давнину, коли Марс, бог війни оточив надійно стіну мурами. Ми вважаємо, що Кленович розповідає це для того, щоб дати змогу суспільству чітко усвідомити, що окрім враження тендітності, створеного впливом опису природи, Україна є водночас спроможною захистити свою територію.

Далі у поемі подається опис Києва. Із перших рядків автор спрямовує читача на сприйняття Києва як виключно унікального міста:

Києве славний, могутня столице князів древнеруських,
Безліч ти бачиш іще пам'яток старовини...

Зосереджує увагу на чудесах – печерах. Цю інформацію подає для того, щоб людство могло усвідомити, що Україні є чим пишатися. Завдяки такому описові Київ сприймається як старовинне культурне місто, яке витримало багато випробувань, і зараз здатне у будь-який момент стати до оборони:

Ти, на плечах своїх, Києве, видержав орди татарські,
Відсіч давав ти скіфу, що луком гордивсь,
Часто ще й зараз на мурі твої вороги нападають.

Кленович каже, що Київ на Чорній Русі важить стільки, скільки для всіх християн Стародавній Рим.

Про те, що Україна відома скелями та мурами дізнаємося із частини про Кам'янець. Згадує у поемі також такі міста, як Бузьк, Сокаль, Городно, Стир, Перемишль, Холм, Красностав, Дрогобич. Коротка інформація про кожне з

них дає змогу зробити висновок про Україну як господарську країну (згадки про можливість ловити рибу, про знайдені джерела кухонної солі тощо).

Своєю розповіддю Кленович до читачів думку про гідність і неповторність кожного міста, які в сукупності створюють унікальну процвітаючу країну.

Охарактеризувавши міста, починає описувати звичаї русів, що також суттєво впливає на загальне враження про образ України. Починається частина з розповіді про народження дитини і те, як потрібно її доглядати. Далі подається інформація про деякі церковні закони, зокрема про заборону одружуватися вдруге, або одружуватися з порочною дівчиною:

Оженитись з такою – це злочин великий для тебе:

Будь непорочний ти сам і непорочну візьми.

Ці рядки свідчать про високу моральність руського народу. Це не може залишитися без уваги. Звичайно, робимо висновок про гідність населення України. Адже той, хто поважає себе, поважає і свою країну. Поважаючи країну, народ буде робити все можливе, щоб не допустити її занепаду.

Далі Кленович зосереджує увагу на тому, що на Русі цінують не тільки те, що

мають зараз, а також те, з чого постало теперішнє:

Скрізь на Русі зберігають закони і звичаї предків,

Руси і далі ідуть шляхом дідів і батьків,

Звичаї ті, що зі Сходу взяли, зберігають ретельно...

Таке шанобливе ставлення до своєї історії підкреслює і гідність народу, і велич минулого країни. Якщо свідчення про події, що відбувалися на Русі-Україні раніше, зберіглися, значить минуле було, безумовно, цікавим.

Далі йде мова про те, кого можна назвати братом, сестрою та подружжям. Щодо братів та сестер, Кленович каже, що це могли бути не тільки кровні родичі, а й вірні друзі. Стосовно подружжя, то тут він розповідає про те, що русини рідко розходяться з тими, кому дали клятву перед вівтарем. Це, безперечно, робить їм честь.

Кленович також для кращого усвідомлення цілісної картини образу України розповідає про плач-голосіння у русів. Бачимо, що Кленович орієнтувався на фольклорну традицію. Розповідь про голосіння є завершальною. На основні всієї поданої інформації можемо зробити висновок, що Україна є домівкою для тих, хто носив її у серці. Її образ постає цілісним, повністю змальовує панораму багатства українських земель, занурює нас у традиції українського народу.

Отже, ми можемо бачити те, наскільки цікавою була для Кленовича Україна, як він захоплювався нею і виражав свою любов у творі. Причому оспіву-

вання видалося настільки вдалим, що на сьогодні твір Роксоланія вважають одним із визначних у ренесансному письменстві. Тут же постає питання про приналежність письменника до української спільноти. Хоч поляки наполягають, що Кленович – саме польський письменник, бо народився у Польщі, навчався у Замосці, працював у Любліні, писав польською та про Польщу, і біографічні дані дійсно це засвідчують, не можна однозначно казати про це. Незважаючи на місце народження, за свідченнями В. Шевчука коріння він мав вірмено-українське. Жив не тільки в Польщі, а й на території України. Більше того, що сам Кленович сприймав себе як частину української спільноти («давня легенда дійшла до нас») [1, с.255]. Польщу й Україну у житті Кленовича можна порівняти із англійськими «house» та «home» - будівлею та домашньою обстановкою, домашнім оточенням. Польща – то корпус, Україна – то серце. Якщо факт приналежності Кленовича до української спільноти може бути прийнятним не для всіх, то великий внесок у нашу літературну спадщину заперечувати неможливо. Образ України - Роксоланії, поданий ним, допоміг нам подивитися на Україну не як на територію для пограбувань та набігів, а як на процвітаючу багату країну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Валерій Шевчук, Василь Яременко. Слово многоцінне. Т.1 – К., 2006.- С.237-291.
2. В. Шевчук. Себастьян Кленович і його поетична картина універсального бачення людини та близького йому світу// Сучасність. - 2007. - № 4-5. - С. 87-112.

Стаття надійшла до редакції 22.04.13

Щелкунова О., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

Образ Украины в поеме Севастьяна Кленовича «Роксоланія»

Статья посвящается исследованию роли Украины в жизни и творчестве Кленовича. На основе автобиографических сведений рассмотрена проблема национальной принадлежности писателя – отмечена важность недопущения однозначного восприятия его как польского писателя.

Ключевые слова: Украина, описание, воспевание, восхваление.

**The Image of Ukraine in the poem ‘Roksolania’ which was written by
Sevastyan Klenovich**

The article is concerned with the role of Ukraine in the life and work of Klenovich. Based on the autobiographical information, the problem of the nationality of the writer - observes the importance of preventing a clear perception of him as a Polish writer.

Keywords: *Ukraine, description, glorify, praise.*

УДК 81'37'4

Юдко Л., ст. викл.,
Національна академія Служби безпеки України

**ШЛЯХИ СЕМАНТИЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *ТОЛЕРАНТНІСТЬ*
В ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ**

Розглянуто дискурсоутворювальний потенціал концепту «толерантність» в офіційних інтернет-ресурсах інститутів сектору безпеки України, Росії, Німеччини, Великої Британії. Проаналізовано шляхи семантизації лексеми-вербалізатора толерантність.

Ключові слова: *концепт, семантизація, синонімічна парадигма, толерантність, дискурс.*

Наш світ став більш конфліктним, ніж раніше. Цей факт спонукає наукове співтовариство до роздумів над проблемою толерантного спілкування й співіснування різних комунікативних парадигм, у тому числі й інститутів сектору безпеки. Складність концептуальної природи поняття *толерантність*, семантичні модифікації лексеми-вербалізатора *толерантність*, що зумовлені новими комунікативними практиками, зумовлюють *актуальність* нашого дослідження.

Мета статті – проаналізувати семантичний потенціал концепту *толерантність* на основі лексикографічного та дискурс-аналізу.

Завдання статті передбачають: дослідження синонімічної та антонімічної парадигм лексеми-вербалізатора *толерантність* у дискурсах інститутів сектору безпеки України, Росії, Німеччини, Великої Британії.

На особливості концептуалізації можуть вказувати словотворчі зв'язки слова: кількість членів словотвірного гнізда, його розробленість, продуктив-